323
S57

I. SIMIONESCU

PENTRU MINTE

NOUA GAZETA TRANSILVANA

POPORUL ROMÂN

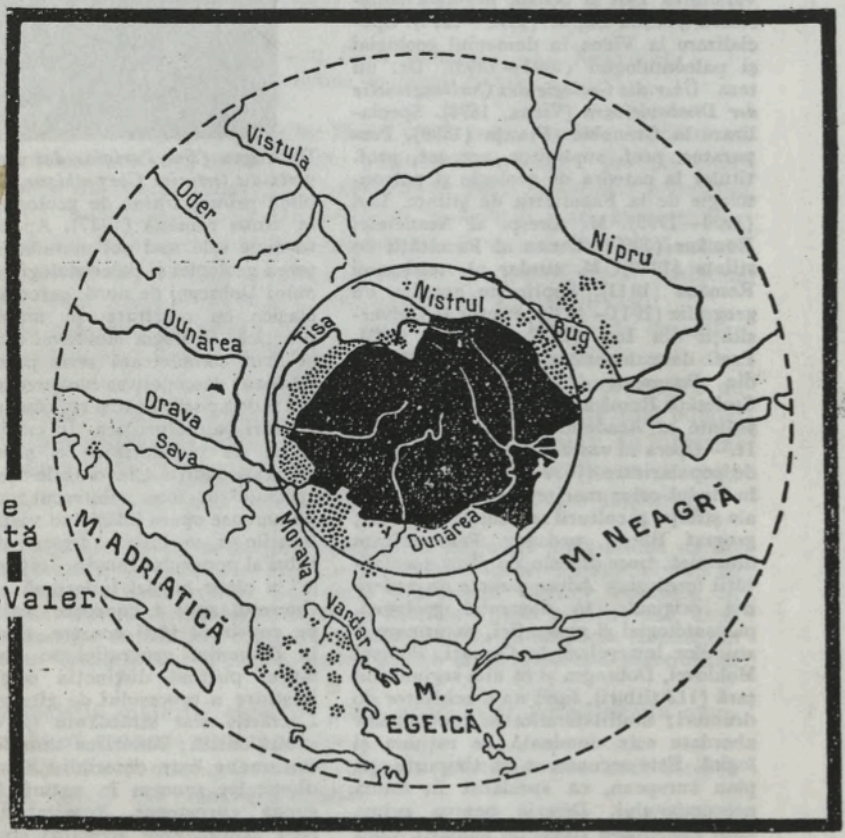

Colecţie îndrumată de Mircea-Valer Stanciu

MICA BIBLIOTECĂ ROMÂNEASCĂ

23
S57
II 14993
159.922.4 : 32 3.1 (498)
911.3(498)
3
2009
B.JUD. II 14.993

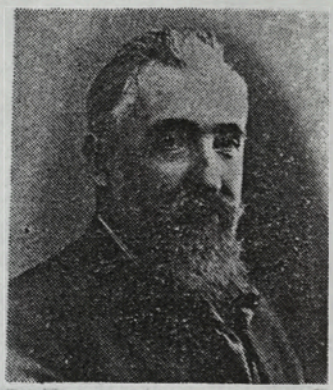

Th. Ion I. — N. 10 iul. 1873, satul Fîntînele, jud. Bacău — m. 7 ian. 1944. Om de știință, geolog, geograf, pedagog. Studii secundare la liceul „Laurian" Botoșani (1883—1890). Studii superioare la Facultatea de științe, Universitatea Iași și Școala normală superioară „Vasile Lupu" (1890—1894). Specializare la Viena în domeniul geologiei și paleontologiei (1895—1898). Dr. cu teza *Über die Geologie des Quellengebietes der Dîmbovicioara* (Viena, 1898). Specializare la Grenoble—Franța (1899). Preparator, prof. suplinitor, agregat, prof. titular la catedra de geologie și paleontologie de la Facultatea de științe, Iași (1900—1905). M. coresp. al Academiei Române (1907). Decan al Facultății de științe (1910). M. titular al Academiei Române (1911). Suplinește catedra de geografie (1911—1919). Rector al Universității din Iași (1912—1914 și 1923). Prof. de paleontologie la Universitatea din București (1929). Președinte al Societății Române de Științe (1930). Președinte al Academiei Române (1941). II. — Opera sa vastă științifică, didactică, de popularizare (1650 titluri) îl plasează în rîndul celor mai reprezentative figuri ale științei și culturii românești ca geolog, geograf, literat, pedagog. Personalitate dinamică, trece dincolo de sfera specialității (geologia). Aduce puncte de vedere noi, originale, în domeniul geologiei, paleontologiei și geografiei, ca urmare a studiilor întreprinse în Carpați, Podișul Moldovei, Dobrogea și în alte regiuni din țară (112 titluri), fiind un deschizător de drumuri; multilateralitatea problemelor abordate este dominată de rațiune și logică. Este recunoscut de timpuriu, pe plan european, ca specialist în fauna neocomianului. Descrie pentru prima dată numeroase specii de amoniți. Contribuție originală de mare importanță în descifrarea originei conglomeratelor verzi din Carpații Orientali, provenite din șisturile verzi ale catenei chimice din Dobrogea (*Sur l'origine des conglomérate verts du tertiaire Carpathique*, 1910). Publică primul tratat de geologie redactat în limba română (1927). Aplică cu statornicie cele mai noi metode în cunoașterea geologiei și paleontologiei mezozoicului Dobrogei de nord, cercetări rămase clasice cu rezultate de mare valoare practică. Geologia Moldovei dintre Siret și Prut completează seria preocupărilor de bază; descoperirea numeroaselor specii noi îi dau posibilitatea ridicării și la generalizări paleoclimatice. În cultivarea genului de popularizare a științei care creează condiții „favorabile cercetărilor speciale" a fost neîntrecut; autorul a numeroase opere înfățișînd viața în toate laturile ei, veritabile fresce ale pămîntului și poporului român. Inițiază „seriale" a căror lucrări îndeamnă îndeosebi tineretul spre a cunoaște realitățile de pe cuprinsul țării noastre. Contribuțiile în domeniul geografiei se sprijină pe fapte, purtînd distincția originalității, ilustrare a procesului de gîndire adîncă. Lucrările sînt străbătute de concepția evoluționistă; lămurirea cauzelor și mecanismelor care determină desfășurarea diferitelor procese în natură l-a preocupat permanent. Rezultatele cercetărilor asupra unor structuri stratigrafice și fosilelor din diferite sectoare montane au fost confirmate de cercetările ulterioare demonstrînd argumentarea competentă.

Ch 4890
2
1995
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
— CLUJ —
SALA DE LECTURA

644890V

CAP. I

POPORUL ROMÂN.

1. Caractere antropologice. — 2. Firea românului. — 3. Nuanţe etnice. — 4. Românii de peste graniţă.

1.— Cercetările puţine, ce s'au făcut până acum, nu au îngăduit să se stabilească un tip antropologic propriu Românilor. Inainte chiar de aşezarea dacilor în cuprinsul României, exista o populaţie primitivă cu origine necunoscută. Urmele omului paleolitic s'au întâlnit din Hotin până'n Dobrogea şi vestul Ardealului. In vremea neolitică există o reţea deasă de aşezări omeneşti, centre cu manifestaţii artistice de samă, cum e acela universal cunoscut dela Cucuteni-Iaşi.

Insăşi naşterea poporului român se bizue pe o altoire de caractere între două tipuri relativ diferite: cel mediteran-roman cu cel dac. A urmat apoi vârtejul popoarelor de tot soiul; unele valuri etnice au fost trecătoare, prea de scurtă durată spre a fi lăsat urme mai adânci în fizicul poporului băştinaş; altele însă, cum a fost cel slav, au întârziat câteva veacuri. După cum a influenţat în largă măsură limba şi multe obiceiuri, a adus de sigur variante şi caracterelor fizice regionale.

Cercetările antropologice de până acum prea puţin au ţinut seamă de caracterul geografic în stabilirea fizică a poporului român. In special nu s'au cercetat încă sâmburii arhaici din unele depresiuni. Oaşenii bunăoară au un tipar mai diferit antropologic. Să fie ei relictele tipului primitiv dac, după cum se bănueşte numai prin compararea înfăţişării lor cu chipurile cioplite din Coloana lui Traian? N'ar fi exclus, ţinând seamă şi de arhaismul obiceiurilor.

Din resleţul material cercetat până acum, s'ar putea schiţa oarecare trăsături generale antropologice.

Brachicefalia domină. Domină coloarea castanie sau mai închisă a părului, căprie sau neagră a ochilor.

Capacitatea craniană în medie este de 1534 cm^3 pentru bărbaţi şi 1304 cm^3 la femei. Fruntea e mai lată decât la popoarele din Balcani. Şi înălţimea mai mică a mandibulei, ca şi indicele facial (102,53), arată o formă evolutivă superioară celor dinspre Sud. Indicele biologic de rasă al Românilor (2.01) este între al popoarelor balcanice şi cele

din Rusia, la munte mai ridicat (2.11) decât la şes (1.5), rezultat al încrucişerelor aici mai lesnicioase. Din datele asupra recruţilor reiese că înălţimea mijlocie a Românului este de 1,65 m. (între 1,58 şi 1,73 m.), capacitatea toracică de 85—87 mc. Românca are 1 m. 57 în mijlociu.

Tipul antropologic brachicefal pare a fi mai răspândit; se întâlneşte în Moldova şi Ardeal, Muntenia şi Dobrogea. Tipul cu capul lungueţ (dolichocefal) şi îngust la faţă, cu coloarea părului, a ochilor mai deschisă e mai răspândit în Moldova şi Basarabia.

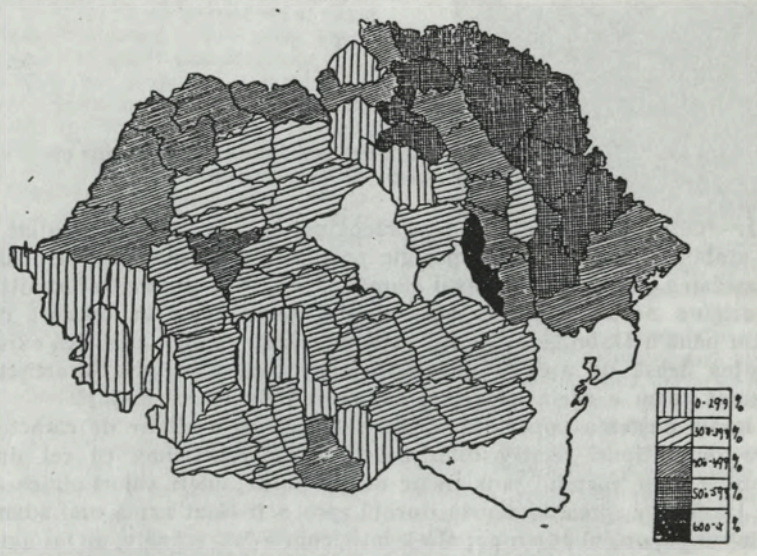

— Coloarea părului şi a ochilor la Români (d. *V. Lebzelter*)

Pe un fond brachicefal, s'a altoit altul dolichocefal; influenţa răsăriteană este netăgăduită. S'a ajuns să se despartă şi un tip dac, între Moţii din Munţii Apuseni, cu statură mică, cu rotunzimea şi lărgimea excepţională a capului, cu faţa scundă şi bărbia ascuţită. Coloarea ochilor e mai mult deschisă ca şi a părului, blond-închis.

Tipul primitiv, sdravăn, bine închegat, reprezintă o rezistenţă fizică deosebită. Există semne de degenerare? Unele indicii ar trebui să dea de gândit. Numărul scutiţilor şi amânaţilor la armată creşte pe fiecare an, din cauza debilităţii. In 1885 scutiţii reprezentau 63,8‰; în 1897 proporţia se apropie de 80‰. Dispensaţii medicali, amânaţi, dela 1924—1932 se menţin între 13,3%—20,8%.

2.— Dacă nu se poate stabili un caracter unitar ca tip fizic, ceea ce e firesc, în schimb variantele însuşirilor nesomatice sunt prea slabe spre a nu ajunge la o caracterizare generală sufletească.

Graiul este acelaşi dela un capăt la altul al ţării, cu prea slabe variaţii pentru ca Maramureşanul să nu se înţeleagă cu Olteanul, ori cel din Banat cu cel dela Tighina. In această privinţă suntem superiori multor altor popoare. Bretonul nu-l înţelege pe «Francezul» din sudul Franţei, după cum Bavarezul se deosebeşte la vorbă de Germanul din Nord.

Unitatea limbii este tăria noastră etnică.

Altă caracteristică generală, făcând parte din fondul comun al naţiei române, este adânca dragoste, greu de desrădăcinat, pentru pământul de care e legat Românul nu numai prin străbuni dar şi prin pâinea zilnică.

Comparându-i pe Români cu reprezentanţii altor naţionalităţi cu care se găseşte în contact chiar în graniţele ţării, orcine cercetează cu obiectivitate, va recunoaşte superioritatea multor însuşiri, pe care se bizue vitalitatea neamului nostru.

— Vecinii României.
Negru = neamul slav

Românul este muncitor.

Pe ogorul lui, când trebue, se duce la lucru cu noaptea în cap şi se întoarce când începe să cadă roua.

I s'a adus bănatul că e leneş. Contele *d'Hauterive*, secretarul lui *Ipsilanti*, l-a apărat cu toată căldura şi obiectivitatea de această învinuire. Lenea nu era un cusur înăscut, ci o apărare când altul se bucura de produsul muncii lui.

Este răbdător şi rezistent.

Ofiţerii străini, cari au trăit alături de soldaţii noştri în tranşee, au ridicat în slavă aceste însuşiri, de altfel pe deplin dovedite şi din păstrarea vitalităţii prin atâtea veacuri de cumplite cumpene.

Se mulţumeşte cu puţin.

Ciobanul dela sterpe săptămâni întregi nu se hrăneşte decât cu mămăligă şi brânză ori ceapă, păstrate în glugă.

Este viteaz.

Izolat în creierul munţilor se luptă cu ursul şi-l doboară. Biruinţa dela Mărăşeşti nu se datoreşte atât armelor, cât însufleţirii cu care armata română a dat iureş în duşmanii înspăimântaţi de avântul celor socotiţi bicisnici.

In sufletul Românului se ascunde o comoară de calităţi ce-l deosebesc de multe popoare.

Plin de omenie, este primitor şi tolerant.

In trecutul nostru nu se cunosc prigoniri nici religioase, nici de altă natură împotriva altor seminţii. Pe vremea răscoalei din 1907, Evreii din Moldova n'au suferit nimic. Cel mult li se încărca avutul într'un car şi erau scoşi din sat, fără niciun cuvânt rău.

Cultura poporului român reprezentată printr'un folklor bogat, este căpătată numai prin puternicul lui simţ de observare şi judecata adâncă asupra celor observate.

Dreapta observare se vede în numirile date la animale (Capîntortură, Codobatură) sau plante, potrivit unor caractere bine observate. Aceeaşi dreaptă observare se vede şi la formele de teren. Sunt dealuri şi munţi cu numiri ce arată spiritul de comparaţie şi imaginaţie (Bivolu, Măzănaia).

Fără ştiinţă de carte, ceia ce a produs este plin de înţelepciune şi chibzuinţă.

Numeroasele proverbe sunt dovadă. Fiecare din ele reprezintă vorbe înţelepte, a căror interpretare ar cere pagini întregi.

Bogata imaginaţie este arătată prin poveşti, dar şi în înfloriturile scoarţelor.

Sănătoasa ironie muşcătoare se simte în snoave şi chiuiturile în joc.

Sentimentele alese ce clocotesc în suflet sunt exteriorizate prin minunatele poesii populare, din care M i o r i ţ a este socotită ca neîntrecută, prin crestăturile cu bogată combinaţie de linii, scrisul său ieroglific şi plin de înţeles. Prin estetica lor gingaşă, dar mai ales prin coloritul discret, îmbinat în variaţii migăloase, scoarţele, cusăturile, iile ori ţesutul opregelor, se deosebesc de ale altor neamuri. Intre cusăturile cu flori boghioase, cu colori bătătoare la ochi ale Ungurilor, Secuilor şi Slavilor şi finele ţesături româneşti este o mare deosebire.

Natura în mijlocul căreia a trăit, cu limpeziciunea cerului din vârf de munte ori sănătoasa bătaie a soarelui din câmpii, i-a păstrat sănătatea trupească şi întărit pe cea sufletească. A trăit veacuri peste veacuri în împrejurări grele. Erau vremuri ameninţătoare când norodului « doar ochii i se mai lăsau ca să plângă »; ori la fiecare clipă i se aducea aminte că « unde stă picioarele îi va sta şi capul ». Nu l-au doborît; cel mult i-au cernit firea cu un abur de tristeţe şi resignare, exprimat prin « Cum vrea Dumnezeu », mult asemănător fatalismului şi cu care e atâta de luptat azi în îndrumarea spre valorificarea energiei sale dormitânde.

Nu l-au deformat însă sufleteşte; nu i-au anihilat spontaneitatea şi vioiciunea naturală.— In nimic nu se prinde fondul de sănătate sufletească, acoperită de marama tristeţii decât în doinele sale, în care durerea nevoilor neînlăturate alternă cu izbucnirea energiei încătuşate, ca o rază de soare în desişul mohorît al pădurii. In jocuri se prinde aceeaşi împletitură de mişcări încete, trăgănate, cu altele vioaie, săltăreţe, întovărăşite de strigăte, izbucnirea veseliei şi a ironiei.

Ocolit de pătrunderea culturii întrematoare, poporul român, prin însuşirile sale fireşti, reprezintă o enormă energie latentă, care nu aşteaptă decât binefăcătoarea pătrundere a culturii, spre a deveni o energie constructivă, pentru progresul neamului dar apt să participe şi la manifestaţiile culturii universale. Reprezentanţii culturali ieşiţi din popor, în decursul vremii, un *Cantemir* din neam răzăşesc cu vastă cultură, un *Creangă* ori un *Eminescu*, dau dovada destoiniciei şi a înţelepciunii din substratul nostru etnic.

3.— Cu tot caracterul unitar al limbii şi al firii poporului român, se pot totuşi deosebi oarecare nuanţe după situaţia geografică, după neamurile cu care a venit în contact şi după împrejurările istorice.

Moldoveanul dintre Carpaţi şi Nistru cu faţa mai lungăreaţă, părul mai deschis şi coloarea ochilor mai albăstrie, este mai blajin, mai domol la mişcări ca şi la judecată. Ascultă zece vorbe până ce dă un răspuns. Crezi că e adormit şi deodată scoate cuvinte care te pătrund, fie ca adâncă înţelepciune, matură judecată ori fină ironie. « Cum va vrea Dumnezeu » la el e mai înrădăcinat; expus năvălirilor, a avut mai multe de suferit; de aceea e mai bănuitor, mai neîncrezător, dar odată pătrunzând intenţiile, nu e nimeni mai prietenos şi credincios decât Moldoveanul, « Niciun popor nu este mai primitor de oaspeţi », scrie *d'Hauterive*. « N'au nici pe illustrissime al Italiei, nici formulele umflate ale celor din miazăzi; e destul să fii om, pentru ca ei să-ţi dea numirea de Domnia-Ta ».

Nu cunoaşte violenţa, căci prea mult a suferit şi el. E modest, uneori cu aparenţă de umilinţă, care acopere însă omenia. « Dă-mi, Doamne, mintea Moldoveanului cea de pe urmă », îl caracterizează de minune, ca lipsă de spontaneitate, dar adâncime de genune. De aceea ramura moldovenească a dat mulţi gânditori, mulţi poeţi şi scriitori de seamă, cari imprimă originalitate culturii româneşti.

Munteanul cu faţa mai rotundă, cu părul şi ochii mai negri, are alte însuşiri. El trăieşte într'o parte din ţară mai ferită prin munţi, Dunăre şi Câmpie, de năvalnice valuri. Popoarele cu care a venit în contact sunt altele. Puhoiul din spre răsărit, în Moldova s'a învolburat. Imprejurările istorice, sbuciumate îndeajuns n'au fost însă atât de pline de tragice scene ca dincolo de Milcov.

Munteanul este mai vioiu, mai iute la vorbă şi mişcări, mai aspru la căutătură; şi el a rămas neîncrezător în raporturile cu oamenii, ducând însă neîncrederea în spre un egoism apărător. Nu este aşa de primitor ca Moldoveanul. Mai puţin răbdător, repede reacţionează. Haiducii, răzbunătorii necazurilor mulţimii, în Muntenia sunt mai numeroşi. *Tudor Vladimirescu* nu-şi are seamăn în Moldova, iar scenele petrecute în Muntenia, la 1907, nu au avut loc mai la Nord de Milcov. Muntenii sunt mai întreprinzători, mai energici, mai perseverenţi. Cei din Oltenia sunt negustori vestiţi. In cuprinsul locuit de ei, Evreii n'au aflat loc. Sunt mai înclinaţi spre acţiune. *Mihai Viteazu*, care trece

într'o noapte Carpaţii, faţă de chibzuitul şi înţeleptul *Ştefan cel Mare*, pot fi socotiţi ca reprezentanţii tipici ai celor două variaţii etnice, deşi la amândoi, voinicia şi dragostea de neam sunt comune.

Ardeleanul, cu caractere fizice mai apropiate de cele ale trunchiului etnic depărtat, posedă şi unele caractere sufleteşti deosebite. Condiţiunile istorice în care a trăit sunt cu totul altele. Un mileniu de împilare, bănuire, urmărire, schimbă structura sufletească. Cuvântul şi acţiunea trebuesc cântărite, căci altfel pot avea urmări dureroase. Spontaneitatea poate fi periculoasă. Dimpotrivă, chibzuirea minuţioasă a lucrurilor e necesară, spre a găsi momentul oportun pentru reacţiune, cu folos. Sufletul sub presiune mai adesea explodează; de aici un *Horia* ori *Avram Iancu*. Imprejurările locale fiind nefavorabile, pribegia este o scăpare. Nicio ramură etnică n'a dat atâţia emigranţi fie în «ţară», fie peste Ocean, dar nici atâţia Wikingi, a căror energie ancestrală s'a arătat ori unde au poposit şi în orice direcţie au activat.

Slabele diferenţe dialectale, nu schimbă întru nimic fondul comun limbistic, acelaşi pretutindeni unde se întâlnesc Români. Nuanţele de temperament, urmarea firească a condiţiunilor locale din mediu, nu ştirbesc nicidecum unitatea firii Românului şi a complexului de însuşiri atât de preţioase pentru desvoltarea neamului. Dimpotrivă. Diversitatea locală scoate în relief calităţi care se împlinesc. Energica activitate a Ardeleanului, vioiciunea Munteanului, înclinarea spre adâncă gândire a Moldoveanului, se împletesc într'un tot, care dau caracterul fundamental etnic, dela natură înzestrat cu ceea ce poate duce la progres şi trăinicie. Valorificarea acestor însuşiri alese atârnă de cultura îndrumătoare spre zări mai luminoase.

4. Graniţele actuale ale ţării nu reprezintă şi limita întinderii neamului românesc.

După cum e pe deplin dovedit, a fost o vreme în care Românii aveau spre Vest ca şi spre Nord o răspândire cu mult mai mare decât cea de azi. Au fost topiţi în mulţimea Ungurilor sau a Slavilor cari i-au desnaţionalizat complet. Au rămas însă semnele existenţei lor fie în numele de râuri, de munţi sau chiar de localităţi. Prin aceste semne se ştie că păşunile au atras pe păstorii români până departe în Moravia, în Galiţia până spre Lemberg şi mlaştinele Pripetului, după cum dovedesc şi unele obiceiuri păstrate (dreptul valah) la populaţia de azi din acele locuri, ca un abur şters din aşezările de odinioară.

Prin întinderea lui, neamul românesc prezintă aceleaşi fenomene de desagregare periferică ca şi într'un cristal, la început cu forme netede, regulate, dar care pus într'un mediu anumit, prinde a fi corodat dela periferie spre centru.

Din răspândirea de odinioară mai mare a Românilor spre Vest, n'a rămas decât amintiri în părţile depărtate, dar şi sate compacte în apropierea graniţelor actuale.

Astfel la Nord, dincolo de Tisa pusă ca graniţă Maramureşului, stau sate până spre adâncul văilor de munţi (Frasin pe Tisa-Neagră, Bogdan pe Tisa-Albă), mai numeroase lângă hotar cu Români aproape în unanimitate, buni fraţi cu cei din Maramureş. Din Apşa cu biserică din 1440 se trage familia prelatului unit *Mihalyi*, fost membru al Academiei Române. In unele sate din Cehoslovacia se păstrează vie amintirea lui *Bogdan* ori *Dragoş*.

Peste graniţa de Vest, începând din dreptul Satului-Mare şi până în Dunăre, sate româneşti sunt încă numeroase până aproape de Tisa la Seghedin. Port numiri româneşti, schimonosite bine înţeles (Nagy Kallo = Calul-mare, Drişca = Dereszke), dar populaţiunea este română. « Sunt Român, dar nu ştiu româneşte », e răspunsul ce-l dau locuitorii. Pot cel mult spune pe româneşte « Tatăl nostru », căci religia a rămas aceeaşi, fie ortodoxă fie unită. Până în clipa morţii etnice, sufletul şi credinţa rămân vii.

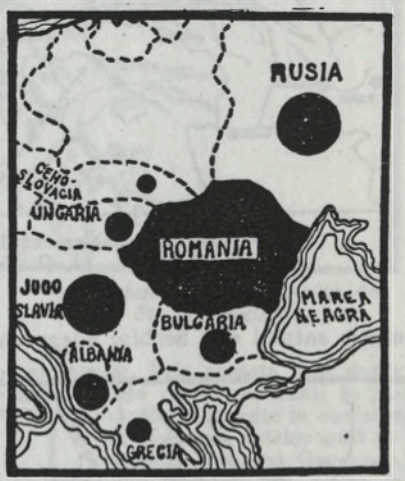

— Românii de peste graniţe (de *S. Manuilă*)

Spre deosebire de Ungurii cari se găsesc la noi, Românii rămaşi în Ungaria se sting ca neam pe zi ce trece, prin mijloace de silnicie. Nu numai că nu li se îngăduie să aibă şcoli, cum îngăduim noi tuturor naţionalităţilor, dar şi bisericile încep să se închidă din lipsă de preoţi. Şi astfel, încetul cu încetul, graniţa etnică se tot apropie de cea politică prin mijloacele prin care Românii din Ciucuri au devenit Secui.

Mai la Sud de Mureş satele româneşti sunt dese; graniţa actuală trasă prin mijlocul Torontalului a separat adesea curtea aceluiaşi gospodar în două. Vârşeţul, oraşul în care a trăit filologul *Iorgovici*, mitropolitul *Andrei Şaguna*, a rămas dincolo de graniţă ca şi Becichereul-Mare, Biserica Albă. Până în anul 1933 când a fost semnat acordul şcolar între Statele vecine, din 40 preoţi şi 66 şcoli câte erau în cele cam 70 comune româneşti din Banatul jugoslav, rând pe rând n'au mai rămas decât 21 institutori pe când pentru Sârbii din Banatul românesc numărul institutorilor este mai mare decât sub administraţia ungurească. Acordul şcolar început în 1921, n'a fost semnat decât târziu deşi România încă din 1925 a dat libertatea de funcţionare şcoalelor sârbeşti. Numărul Românilor în Banatul jugoslav este aproape $\frac{1}{4}$ din populaţia totală (600.000).

In restul Jugoslaviei, de-a-lungul Dunării, dar mai ales pe valea Timocului până în Sud, numărul Românilor este şi mai compact. Numai

între Timoc şi Morava se ridica (1916) la 182.000 suflete, ungurenii din Apus veniţi din Transilvania, cei din Răsărit (ţăranii) din stânga Dunării, cei mai mulţi pe la începutul sec. 18-lea, în rânduri deosebite;

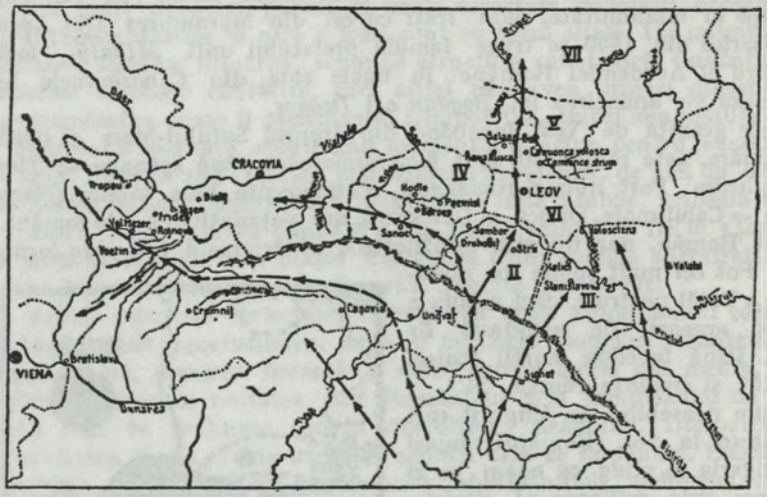

— Răspândirea elementului românesc în nordul Carpaţilor (d. *C. Nandriş*).

numele satului din Serbia, adesa ca legătură sufletească rămâne acelaşi ca şi cel din Oltenia.

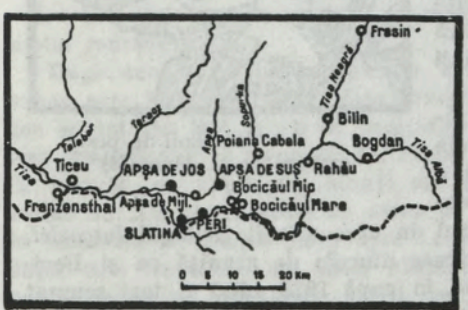

— Românii din Maramureş (d. *I. Lupaş*).

Românii din valea Timocului se continuă şi mai departe spre răsărit; mai deşi sunt până la Vidin, dar satele româneşti se întind în lungul malului dunărean până la Şiştov. Se ţin lanţ, urcând şi în susul râurilor pe Vid, pe Isker. Unii se numesc Câmpeni ori Văleni, veniţi peste Dunăre; alţi sunt Pădureni dinspre Timoc. Din păcate şi populaţiunea românească de aici este lipsită de şcoalele necesare spre a-şi păstra vie naţionalitatea. Nu e o reciprocitate sinceră. Abia e tolerat un liceu în Sofia, pe când şcoli primare la sate aproape nu se găsesc. Numărul Românilor aflaţi în cele două ţări vecine la Sud de Dunare ar fi cam 250.000, fără « Macedoneni ».

Cu mult mai numeroşi sunt Românii de peste graniţa răsăriteană.

Dincolo de Nistru, satele româneşti se ţin şir până departe spre răsărit, în vechile gubernii: Podolia, Ekaterinoslav şi Crimeea.

De-a-lungul malului stâng al Nistrului nu se aude decât limba moldovenească, dela Mohilev până la Ovidiopol. E baza unui triunghiu cu vârful pe Bug şi chiar Nipru.

Este ţinutul în bună parte cuprins în noua Republică moldovenească cu capitala întâi în Balta, la Nord, un însemnat centru moldovenesc, mai apoi mutată la Tiraspol, oraşul în mare parte numai cu Români, aşezat în dreptul Tighinii.

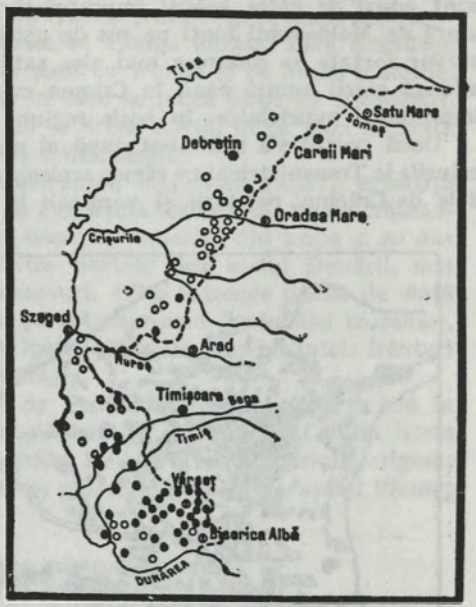

— Românii de peste graniţa de Vest (d. *St. Manciulea*).

In întregime moldovenii din această regiune ocupă locurile cele mai bune de arătură din lungul apelor. Prin aceasta li se dovedeşte vechimea, fixaţi pe pământuri nelocuite la aşezarea lor. Numirile satelor sunt româneşti: Botoşani, Gavanosu, Vadu-Turcului, etc. Chiar la 150 km. de Nipru se află satul Glodoşi, iar între Nistru şi Bug satele; Chiscu-Lung, Floarea. Există până şi nume de drumuri româneşti (Şleaul Baciului dintre Doroţa şi Dubăsari).

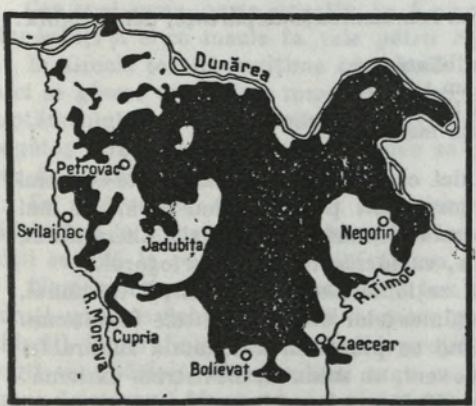

— Românii din vechea Sârbie (d. *S. Romanschi*).

Numărul total al Românilor transnistrieni e de aproape 800.000 suflete; cu Românii ademeniţi încă din timpurile ţariste spre Extremul-Orient, colonizaţi în Siberia, numărul se ridică foarte probabil la peste 1.200.000 suflete (d. *Smochină*).

Origina moldovenească a acestor locuitori este netăgăduită. Unii reprezintă expansiunea veche a Românilor până dincolo de Nistru. Alţii sunt aduşi de către boierii împroprietăriţi de către *Ecaterina II*, în afară de Moldovenii luaţi pe sus de oştile ruseşti în retragere. Colonizărilor forţate se datoresc mai ales satele dinspre Nipru; lor se mai adaugă oierii ajunşi până în Crimea cu turmele, rămaşi adesea, prin împrejurări neprielnice, în acele regiuni chiar în preajma războiului.

Dacă portul s'a schimbat după al neamurilor înconjurătoare, obiceiurile la Transnistrieni au rămas aceleaşi: Pluguşorul la Anul nou, colindele de Crăciun, peţitorii şi vorniceii la nuntă; aceleaşi jocuri: hora,

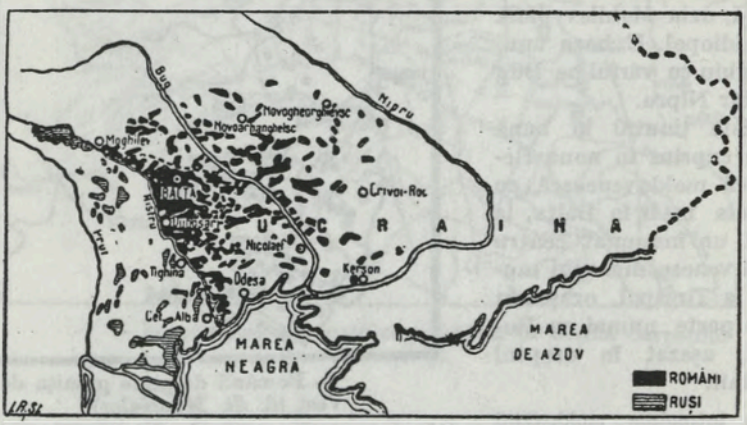

— Răspândirea Românilor transnistrieni (d. *S. Manuilă*).

sârba, etc. Cântecele populare au reminescenţe depărtate, dela origină:

Nistrule, râu blăstămat
De când te-am trecut
Şi am ajuns la Buh
De fraţi m'am înstrăinat.

Nu s'au schimbat Românii nici ca ocupaţie. Plugăria este cea mai de seamă. Erau înstăriţi, cu gospodării pline. Numai Românii mai izolaţi de peste Nipru, din gubernia Ecaterinoslavului şi a Chersonului, au fost ademeniţi spre industrie, ca lucrători, părăsind ogorul.

Nu şi-au pierdut însă nici naţionalitatea, nici simţul naţional. Aceasta s'a văzut cu ocazia evenimentelor din 1917 şi cele următoare.

« In toamna anului 1917, când se proclamă autonomia Basarabiei de către congresul ostaşilor moldoveni, un soldat transnistrian exclamă: « Dar pe noi fraţilor, cui ne lăsaţi? Vom săpa Nistrului altă albie, ca noi să fim totdeauna nedespărţiţi de voi! » *(Harea)*.

Căpătând o oarecare autonomie de când s'a stabilit Republica moldovenească, spiritul naţional din ce în ce se manifestă mai intens.

In această privinţă stau mai bine Transnistrienii decât Românii din Jugoslavia ori Bulgaria. Din bugetul republicii 49% este dat învăţământului de tot soiul, iar după multe şi mari lupte, limba moldovenească este fixată, alfabetul românesc ajunge oficial. Este introdusă învăţătura generală obligatorie în şcoli cu 7 clase şi cu limba maternă. S'a zidit un teatru moldovenesc, în care se joacă piese de *Alecsandri*. Literatura moldovenească ia pe zi ce trece fiinţă, după cum se arată prin poeziile scrise în curată limbă românească.

Mai tristă soartă au Românii balcanici, Macedonenii, rămăşiţa trunchiului păstrat dela origine în Peninsula Balcanică. Toate frământările politice care au avut loc în decursul veacului din urmă şi au dus la delimitările schimbăcioase dintre Statele dela sudul Duuării, mai mult în ei au izbit decât în alte neamuri. « Din întreaga pânză de viaţă romană sau latină ce se întindea pe tot cuprinsul Peninsulei balcanice, exceptând Grecia, n'a rămas decât întristătoarele şi ameninţatele frânturi de neam românesc » *(Take Papahagi)*.

Astăzi nu sunt decât insule de Români balcanici, aparţinând la State deosebite (Grecia, Bulgaria, Albania şi Jugoslavia). Cei din Istria sunt aproape stinşi. Doar după graiul lor cât li se mai prinde origina. Ultimele scântei de Istro-Români se găsesc în preajma oraşului Fiume, pe lângă Monte-Maggiore.

Rugăciunea « Tatăl nostru », ultima păstrată, începe:
Ăn lumele lui Ciace, lu Fil'u e lu Svetu Spirit Amen!
Ciace nostru carle şti ăn cer, neca se lumele tev posvete, neca vire cesaria te se fie vol'a te, cum ăi ăn cer, şa şi pre pământ (d. *L. Mcrariu*).

Românii din Meglenia, din Nord-Vestul Salonicului în bună parte în Bulgaria, au început să emigreze în România.

Cea mai mare parte aparţin la Aromâni sau Macedo-Români, răspândiţi şi ei ca insule în cele patru State din Peninsula Balcanică.

In Grecia se află mulţime compactă în ţinutul Pindului şi Tesalia. Aici se găsesc sate curat româneşti cum e Avdela, locul de obârşie al luptătorului *Apostol Mărgărit*. Aminciu e satul lui *Averof*, Românul bogătaş care a dat o parte din averea sa pentru construirea vestitului vas de războiu grecesc.

Se mai găsesc Aromâni în apropierea Salonicului, strâmtoraţi şi siliţi să-şi ia lumea în cap prin colonizarea Grecilor aduşi din Asia; alţii se află la poalele muntelui Olimp.

Numeroşi (cam 75.000) sunt Românii macedoneni în Albania (Fârşeroţi ori Cuţovlahi), împărţiţi în patru grupe. Unii, agricultori (Muzăchiarii), în jurul oraşului Fieri; Fârşeroţii de lângă Coriţa, ca şi Grbovarii sunt păstori. Moscopolenii sunt cei mai numeroşi; numele li se trage dela oraşul Moscopol, cel mai mare centru românesc de odinioară.

In Jugoslavia, Aromânii (Ţinţarii) sunt strânşi în colţul de Sud-Vest, în regiunea Vardarului, a Drinului şi a Moravei până la Niş, continuându-se spre Est, cu insula din basinul Strumei din Bulgaria.

Fie că trăiesc în bună înţelegere cu poporul convieţuitor apropiat ca origine, ca în Albania, fie că se găsesc în mediu străin, naţionalitatea lor este periclitată.

Puţini se ocupă cu agricultura; cei mai mulţi sunt păstori sau cârvănari (cărăuşi, chirigii) ori negustori renumiţi. Oricare ar fi ocupaţiunile lor, prin contactul cu alte neamuri, învaţă limba acestora, se desnaţionalizează. Singura speranţă în păstrarea limbii, e femeia macedoneană, care cu o îndârjire atavică o transmite copiilor. «Este obiceiul să se spună că femeia română românizează familia sârbă în care pătrunde» (Geogr. univ., VII, p. 415). De altfel Macedoromânii sunt recunoscuţi chiar de cei în mijlocul cărora trăiesc, ca elemente de valoare. Geograful *Cvijici* mărturiseşte, că după Greci «adevăraţii reprezentanţi ai civilizaţiei balcanice sunt Aromânii». Din neamul lor au răsărit elemente de valoare atât pentru noi *(Mitropolitul A. Şaguna, E. Gojdu)*, cât şi pentru popoarele care îi înscriu în istoria desvoltării lor culturale ori istorice. *Coletti*, marele diplomat grec, a fost Aromân din satul Săracu; *Riga Feraos*, promotorul mişcării revoluţionare greceşti, era Aromân din Velestin, în Tesalia. Mulţi învăţaţi greci (istoricul *Lambros)*, poeţi *(Zalacosta, Valaoritis)* sunt fii de Aromâni. Baronul *Sino* din Moscopol a fost mare financiar în Viena, ca şi *Dumba*, ajuns la înalte demnităţi diplomatice în Austria.

Din pricina luptelor crâncene ce se duc mai ales azi între Statele din sudul Dunării, cei cari sufăr mai din greu sunt Românii, urmăriţi până la distrugere ca naţionalitate, nu numai prin străşnicia administrativă opusă toleranţei noastre, dar mai ales uşurată prin aceeaşi credinţă, ortodoxă.

Şcoli primare româneşti sunt ca şi neexistente în Serbia şi Bulgaria sau funcţionează în condiţiuni grele. Relaţiunile politice prietenoase dintre noi şi Statele balcanice n'au avut încă urmări şi asupra şcolilor. Abia ne este permis a susţine o şcoală superioară de comerţ şi şcoala profesională de fete în Salonic, liceul român din Grebena şi câte un gimnaziu în Ianina şi Sofia. In Grecia doar cât întreţinem 51 de învăţători, în Bulgaria numai 7, în Albania 6; în total se cheltuesc pentru ele cam 10 milioane lei, înscrişi în bugetul anului 1936/37. Soarta acestor fraţi este minunat redată prin poezia aromânească:

Tu plaiurile dit Pindu
Se-analţă fumlu nsus
Că arde vatra noastră
Şi grailu ni e dus

Tu plaiurile dit Pindu
Pădurile maşi armîn
Că ardu-a noastre case
Şi moare lailu-Armân.

In plaiurile din Pind
Se 'nalţă fumul sus
Căci arde vatra noastră
Şi graiul ni e dus

In plaiurile din Pind
Pădurile nu mai rămân
Căci ard ale noastre case
Şi moare nefericitul Aromân!

(Din *Take Papahagi*).

In sfârşit, sunt de pomenit şi Românii cari au emigrat în destul de mare număr în ţări depărtate. Incă înainte de războiu, guvernul rus a ademenit pe foarte mulţi Moldoveni basarabeni, să se aşeze în Extremul-Orient, în Manciuria. De soarta lor, ca şi de a ostaşilor români cari au luptat prin aceste meleaguri, nu se mai ştie nimic.

Numeroşi sunt Românii cari au emigrat în special din Ardeal spre Statele-Unite ori Canada. In anii 1899—1913, au emigrat numai din Ardeal aproape 160.000 Români. Unii s'au repatriat, mai ales după războiu. Majoritatea au rămas cetăţeni americani, ocupându-se mai puţin cu agricultura cât au devenit industriaşi. Leagănul principal e în Cleveland. Sunt numeroşi în jurul oraşului Chicago dar şi în New-York şi chiar San-Francisco. Au rămas la credinţa strămbună, deşi mulţi îşi uită limba. Au cămine culturale şi scot ziare tipărite şi în limba română.

După războiu, punându-se greutăţi la intrarea în Statele-Unite, Românii din Basarabia, în anii răi agricoli, au emigrat spre America de Sud, fie în Brazilia fie în Argentina. Numărul lor este însă restrâns.

LITERATURA

1. BOTEZ G. I., *Rech. d. paleont. humaine au nord de la Bessarabie.* Iaşi, 1934. MOROŞAN N. N., *Les restes de l'homme fossile en Roumanie.* Congrès intern. Washington, 1936. NESTOR I., *Der Stand der Vorgeschitsforschung in Rumänien.* Berlin, 1933. SIMIONESCU I. et MOROŞAN N., *Une station aurignacienne en Moldavie.* Ac. R. Buc., 1926. PĂRVAN V., *Getica.* Ac. R. S. Ist. Buc., 1926. BORCESCU A., *Studiu antrop. al craniului la Români.* Buc., 1918. POPOVICI G. DR. *Rech. sérol. s. races en Roumanie.* Rev. antr. Paris., 1925; IDEM, *Diferenţa în asemănări în structura biolog. de rasă a pop. României.* Cultura. Cluj, 1924. — FELIX I. DR., *Antropologie.* B. S. St. Buc., 1901. LEBZELTZER V. *D. Verteil. d. Haarfarben b. d. Rum.* Ac. R. Bul. Soc, St. 1935. PITTARD E. et DONICI A. *Qques caractères anthropol. de Roumanie.* Genéve. 1926.
2. D'HAUTERIVE, *Memoriu despre starea Moldovei la* 1787. Ac. Rom. Buc., 1902. MEHEDINŢI S., *Cadrul antropog. al Ardealului.* Transilv. jub. Buc., 1929; IDEM, *Le pays et le peuple roumain,* l. c.
4. DRĂGANU N., *Românii în sec. IX—XIV pe baza toponimiei şi a onomasticei.* Buc., 1933. NANDRIŞ C., *Migraţ. român. în Carpaţii Galiţiei şi ai Moraviei.* Graiu Rom. Buc., 1927. LUPAŞ I., *Românii din Cehoslovacia.* Ibid., 1924. POP M., *Rom. din Cehoslovacia.* Ibid., Buc., 1929. GEORGESCU I., *Românii din Ungaria.* Cunoşt. folosit. Cartea. Rom. Buc., 1926. MANCIULEA ŞT., *Graniţa de Vest.* Blaj, 1935. STOICA V., *Românii din Ungaria.* Graiu Rom. Buc., 1928. BIZEREA PR., *Românii din Banatul jugoslav.* Cunoşt. folosit. Cartea Rom., 1924. ROMAN N., *Românii în Torontalul sârbesc.* Graiu Rom., Buc., 1928. BOGA L. I., *Românii din Serbia.* An. geogr. antrop., III. GIUGLEA G., *Românii din Serbia. ibid.,* II. VĂLSAN G., *Românii din Craina Serbiei.* An. geogr. antr. Buc., II; IDEM, *Românii din Bulgaria şi Serbia.* Buc., 1913 şi Paris, 1918. ROMANSCHI S., *Românii dintre Timoc şi Morava.* Graiu Rom. Buc., 1927. DRAGOMIR S., *La convention scolaire entre la Roumanie et Iugoslavie.* Rev. d. Transyl. Cluj, 1935. BUCUŢĂ EM., *Românii din Bulgaria.* Cunoşt. folosit.

Buc., IDEM, *Românii dintre Vidin şi Timoc.* Cartea Rom. 1926. ISCHIRKOFF, *Asupra populaţiei din Bulgaria*, Peterm. Mith. Gotha 1911. HAREA V., *Românii de peste Nistru.* Cunoşt. folositoare. Ed. II, Buc., 1935. SMOCHINĂ P. N., *Les moldaves de Russie sovietique depuis son origine.* Moldova-Nouă. Iaşi, 1935. IDEM, *Republica moldovenească a Sovietelor. Ibidem*, 1935. CAPIDAN TH., *Macedo-românii.* Anuarul Inst. de Istorie. Cluj. PAPAHAGI TAKE, *Macedo-românii.* Cunoşt. folosit. Cartea Rom., 1925. PANAITESCU EM., *Prin satele românilor din Istria.* L. I. G. Cluj, 1931. DRUŢU Ş., *Românii din America.* Cartea Rom. Buc. POPESCU A. I., *Românii din America.* Transilv. jub. Buc. 1929. VASILESCU-NOTTARA I., *Rom. din Amer.* B. S. Gr. Buc., 1920.

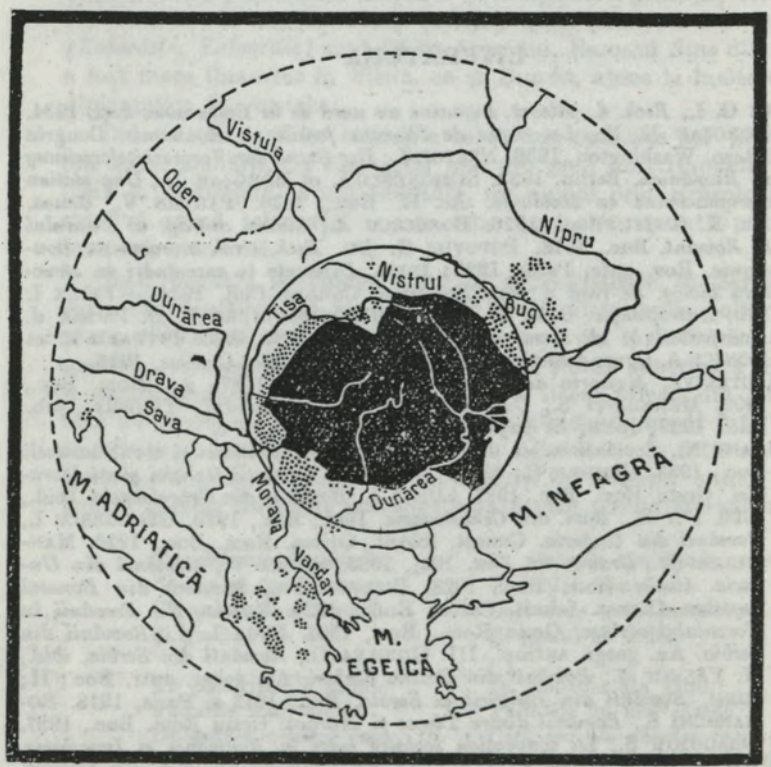

—Graniţele politice nu sunt şi cele etnice. Părţile punctate: răspândirea actuală a Românilor, (d. *S. Mehedinţi*)

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
SALA DE LECTURĂ

CAP. II

ALTE NEAMURI

1. Generalități. — 2. Germani. — 3. Unguri, Secui, Ciangăi. — 4. Slavi. — 5. Bulgari. — 6. Turci, Tătari, Găgăuți. — 7. Armeni, Greci. — 8. Evrei. — 9. Țigani.

1.— Inainte de războiu Regatul României reprezenta un Stat etnic aproape omogen. Prin alipirea părților lungă vreme sub stăpânire străină, România a devenit o țară cu minorități, deși cu procent mai slab decât Polonia ori Cehoslovacia. Minoritarii țării sunt împărțiți la cel puțin 7 neamuri diferite mai principale, resleţite şi ele în mulțimea compactă a băștinașilor, care reprezintă nu numai fondul etnic al țării, dar neîndoios sunt cei mai vechi pe pământul ei.

In Vechiul Regat, fără Dobrogea, Românii sunt în majoritate covârșitoare (până la 97,5%). Oltenia vine în planul întâiu. In majoritate (54,4—60,7%) Românii se găsesc în provinciile transcarpatice. Numai în Dobrogea şi Bucovina Românii sunt 50%, dar în mare majoritate față de fiecare element minoritar în parte. Nu există ținut în care să predomine vre-un element etnic străin.

In România întreagă procentul minoritar e de aproape un sfert (28,1%) din populația românească (71,9%). Numărul mai mare de elemente minoritare (41,4%) se găsesc în orașe. Mediul rural este cu majoritate copleşitoare românească (75,3%).

Procentul celorlalte naționalități e următorul:

Unguri	7,9%	Ruşi	2,3%
Germani	4,1%	Bulgari	2,0%
Evrei	4,0%	Țigani	1,5%
Ruteni	3,2%	Alte neamuri .	sub 1%

Comparând cu țările vecine, care au moștenit ca şi noi părți din Imperiul habsburgic, se vede că noi suntem cu neamul de baștină mai numeros şi mai compact, minoritarii aflându-se în mai mic număr.

In Cehoslovacia elementul slav (Cehi, Slovaci şi Ruteni) formează 68,9%. Restul sunt Unguri (5,6%), Evrei (4%) şi mai ales Germani (23,3%) din populație; aproape ¼, cam cât sunt toate elementele minoritare la noi. In Polonia raporturile sunt aproape aceleași (69% Poloni). Numai Jugoslavia (85%) şi Bulgaria (84%) au mai puțini străini de cât noi.

64490

Mai toate naţionalităţile existente sunt aduse ori infiltrate în po-

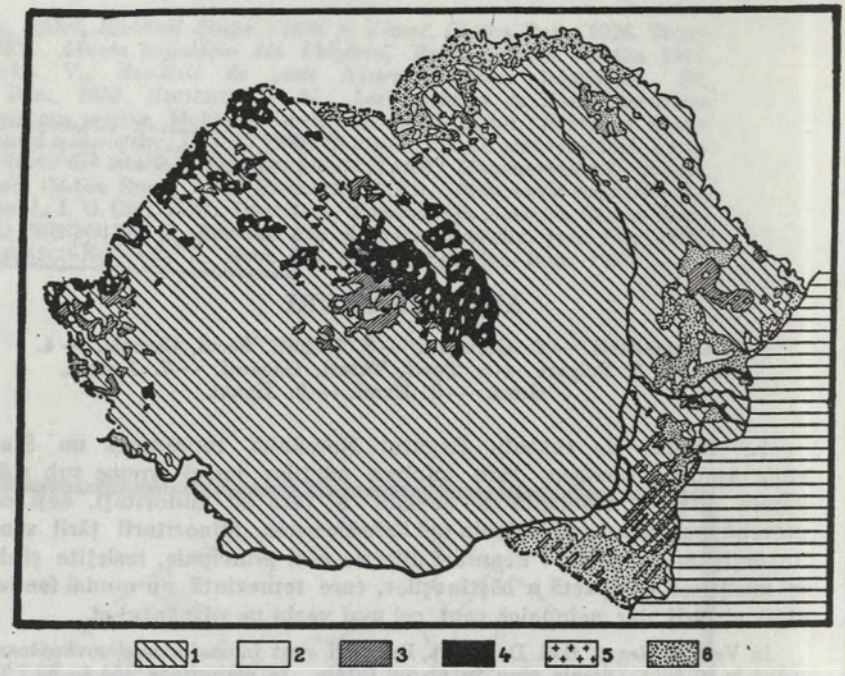

— Răspândirea naţionalităţilor în România (d. *Dr. G. Banu*)
1, 2 = Români, 3 = Germani, 4 = Unguri şi Secui, 5 = Ucraineni, 6 = alte neamuri.

porul de baştină. Politica stăpânitorilor diferiţi era vădită. Se urmărea diluarea Românimii şi fărâmiţarea părţilor compacte, aducându-se de aiurea neamuri străine (Saşii, Şvabii), dându-le privilegii, colonizându-le în mijlocul satelor româneşti sau protejând înfiltrarea lor spre periferia trupului etnic ai Românilor.

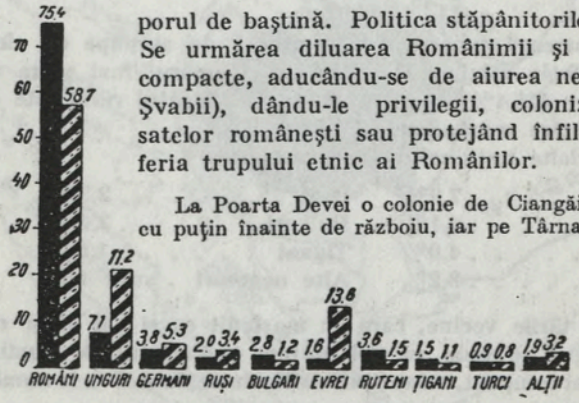

— Neamurile străine în România (d. *Dr. G. Banu*); negru = sate, vărgat = oraşe.

La Poarta Devei o colonie de Ciangăi a fost împroprietărită cu puţin înainte de războiu, iar pe Târnava-Mare satele sunt ca mărgelele de diferite colori, înşirate în lungul malului, un sat ungur alternând cu altele româneşti. Austriacii în Bucovina au făcut înlesniri rutenilor ca să emigreze din Galiţia, după cum Ruşii au permis Evreilor alungaţi de prin alte provincii, să formeze colonii compacte în câteva sate din

nordul Basarabiei. In Torontal pământul pustiit de Turci, după alungarea lor a fost colonizat cu Francezi din Lorena, italieni (Ciacova) sau chiar spanioli (Merţişoara); în Bugeac s'au stabilit până şi Elveţieni de origină franceză.

Aşa a luat naştere aparentul mozaic etnic din actuala Românie, ca urmare a politicii antiromâneşti, comună la Austriaci, Unguri ori Ruşi.

S'a mai întâmplat încă un fenomen important, care a contribuit la falsificarea statisticilor micşorându-se astfel numărul Românilor, siliţi să se declare Unguri ori Ruteni. In ajutorul înstrăinării Românilor s'au folosit de biserică şi şcoală. Unii dintre Românii care ar fi putut avea oarecare influenţă asupra conaţionalilor lor au fost siliţi sau ademeniţi prin favoruri, inobilări, etc., de s'au împră-

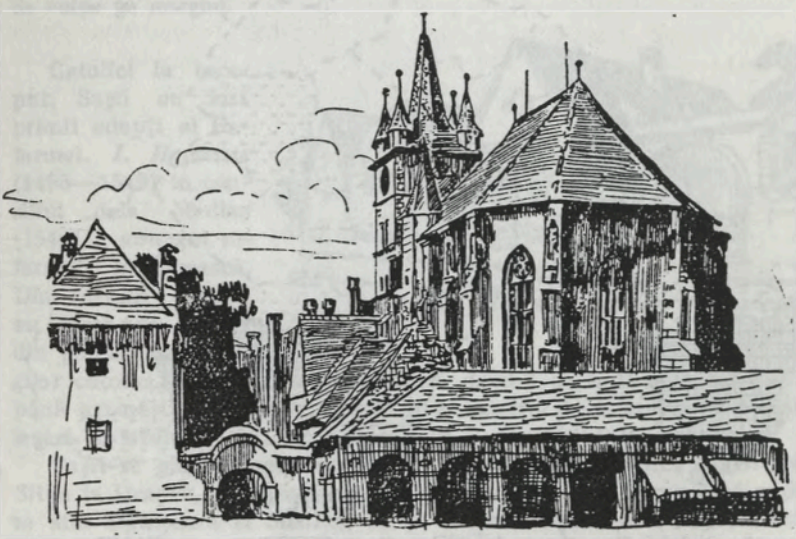

— Biserica din Sebeşul-Săsesc.

ştiat în depărtare dela trunchiul comun. S'au înstrăinat mulţi sufleteşte, schimbându-li-se mai ales numele (Dragfiy, Nopcsa, etc.). Insuşi marele Mitropolit *A. Şaguna* putea să ajungă un vestit prelat catolic, ca şi *Olahus* din sec. al XVI-lea, dacă mama lui, *Anastasia Şaguna*, n'ar fi dus o luptă eroică, îndârjită, să-l salveze dela catolicism. Legea şcolară a lui *Apponyi* nu a fost decât mijloc îndrăzneţ pentru desnaţionalizarea Românilor din Ardeal. De altfel Ţara Secuilor de azi, socotită ca aparţinând unei minorităţi etnice, e în realitate mai bine de jumătate populată cu Români secuizaţi, care şi-au uitat limba şi au trecut la biserica reformată uneori prin samavolnicie.

La fel e în partea de Nord a Bucovinei unde tot sub scutul administrativ, Rutenii privilegiaţi au «rutenizat» prin şcoală ori biserică, pe mulţi români, rămaşi cu numele terminat în «iuc».

Se pot aduna numeroase pagini de adevărată tragedie etnică, din trecutul nostru nu prea depărtat.

Dacă s'ar ţine seamă de aceste fapte, numărul minoritarilor din România ar fi cu mult mai scăzut decât era dat în statisticile oficiale bizuite adesea numai pe declararea limbei vorbite sau pe numele schimbat la botez ori în şcoală.

2.—Răspândirea G e r m a n i l o r e neegală, după valurile istorice. In Vechiul Regat sunt puţini împrăştiaţi ca meseriaşi în oraşe, din ce în ce românizaţi, mulţi rămaşi catolici.

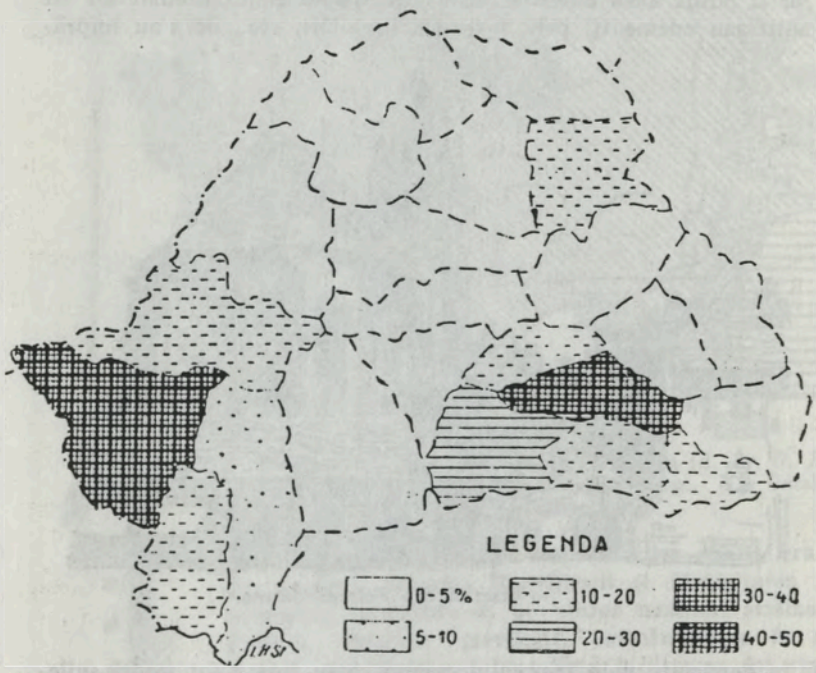

— Răspândirea Germanilor dincolo de Carpaţi (d. *S. Manuilă*).

Centrele mai importante germane se află în provinciile alipite. In număr mai mare se găsesc în Ardeal, unde S a ş i i au fost aduşi ca popor de pază a coroanei, *ad retinendam coronam*. Sosiţi mai numeroşi încă din veacul al XII-lea au fost aşezaţi spre trecătorile sudice, la ieşirea Oltului ori în Ţara Bârsei.

După analizarea minuţioasă a dialectului ce-l vorbesc, sunt mai de grabă Franci decât Saşi, din Franconia de mijloc (Mosela, Eifel, Luxemburg). Izolaţi de trunchiul etnic au ştiut să-şi păstreze limba şi obceiurile în mai deplină curăţenie decât cei de acasă. Au

rămas muncitori orânduiţi, harnici, cu o solidaritate tenace, păstrând binefăcătoarea legătură cu biserica şi şcoala, cărora întotdeauna, spre lauda lor, le-au dat o deosebită cinstire.

Satele săseşti au casele îngrămădite de-a-lungul uliţelor largi şi alipite la faţă prin zidul în care se găseşte poarta mare. In mijlocul satului e piaţa cu biserica mai întotdeauna monumentală, cu zid gros şi bastioane la colţuri. S'au păstrat până azi la multe din ele, chiliile din lungul feţei interne a zidului împrejmuitor, cămări pentru bucate. Portul vechiu la popor a rămas nealterat. E un tablou pitoresc când credincioşii ies din biserică, îmbrăcaţi în hainele lor naţionale, bărbaţii cu mantaua albă de aba până la genunchi, femeile cu marama pe cap, fetele cu un soiu de potcap. Caracteristice sunt mantelurile albe încreţite în lung, fără mâneci, ale femeilor ca şi « caţaveicele » cu blană de vulpe pe margini.

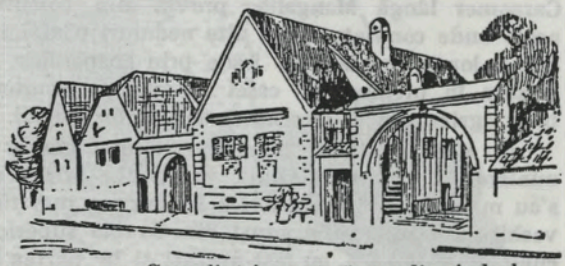

— Case dintr'un sat săsesc din Ardeal.

Catolici la început, Saşii au fost primii adepţi ai Reformei. *I. Honterus* (1498—1549) în consiliul dela Mediaş (1546) a anunţat reforma bisericească. Din această pricină au avut de suferit din partea Habsburgilor catolici. Cu o tărie sufletească demnă de imitat şi-au păstrat până azi neştirbită limba, credinţa şi spiritul de muncă, printr'o înţelegere a situaţiei lor, privilegiată în multe privinţi.

Saşii se găsesc mai concentraţi între Târnava-Mică şi Olt, dela Sibiu la Braşov, cele două cetăţui culturale ale lor. In această regiune se află Sighişoara şi Mediaş, ca şi cele mai multe sate săseşti, împestriţate însă şi cu Români. In Ţara Făgăraşului n'au putut pătrunde, ca şi în depresiunea Haţegului. In Ţara Bârsei sunt restrânşi în jurul Braşovului. Un centru tot mai slăbit e în regiunea Bistriţei.

Altă ramură principală a Germanilor sunt Şvabii din Torontal, răsfrânţi puţini şi dincolo de Mureş în jurul Aradului. Sunt peste 100 comune şvabe şi vreo 70 cu populaţie amestecată. Au fost aduşi, după pacea dela Pasarovitz (1718), spre a coloniza Câmpia rămasă aproape despopulată. De loc sunt din Germania de Sud-Vest (Pfalz, Baden, Alsacia). Au creat repede aşezări temeinice, aproape la fel ca orânduire, ca şi ale Saşilor, de care se deosebesc totuşi, prin multe însuşiri. S'au lăsat mai uşor desnaţionalizaţi, iar sistemul de a avea numai doi copii, i-a rărit cu timpul. După război se constată şi la ei o redeşteptare naţională, bizuită în mare parte şi pe spiritul de toleranţă al Românului, lăsându-le întreaga libertate culturală şi religioasă. Din ramura şvăbească din Banat se trage între alţii poetul

Lenau născut în comuna Cetad şi romancierul *Adam Müller-Guttenbrunn* care şi-a păstrat numele locului unde i-au trăit părinţii.

Mulţi nemţi au fost aduşi în Bucovina după 1775. Nemţii minieri (Iacobeni) se trag din Nordul Ungariei (Zips); lucrătorii de lemn din Boemia; agricultorii din Galiţia. Majoritatea locuiau în oraşe ca funcţionari.

Germanii din Bugeac sunt veniţi după 1813, fie din Prusia, Würtenberg, Baden, Bavaria, fie din vechile colonii dela Cherson. Li s'a dat pământ; au întemeiat sate gospodăreşti cu nume ce amintesc ţinuturile de origină (Leipzig, Teplitz). Centrul lor actual e în Tarutino.

Germanii resleţiţi în Dobrogea din jud. Tulcea (Malcoci) până la Caraomer lângă Mangalia, provin din coloniile basarabene. Chiar acolo unde convieţuesc cu alte neamuri (Cataloi, Caramurat), «mahalaua» lor se recunoaşte lesne prin gospodăria orânduită, cu grajdul şi şura în prelungirea casei aşezată perpendicular pe stradă. Sunt buni agricultori şi crescători de cai în special.

In afara centrelor pomenite se mai găsesc Germani în regiunile miniere, la Steierdorf-Anina veniţi din Stiria, ca şi în Trascău, unde s'au maghiarizat complet. La Rodna au mai rămas câţiva, tot dintre vechii minieri. Şvabii aduşi din Suabia superioară la începutul veacului al XVIII-lea, au fost aşezaţi şi în partea Satului-Mare şi Careii-Mari; un vechiu val german a întemeiat Baia-Mare, Baia-Sprie. In Sălaj şi Satu-Mare (Tuşnad, Terebeşti) se întâlnesc vreo 21 comune şvăbeşti pe lângă altele în care Şvabii sunt în minoritate. Resleţi se află şi în Bihor ori Maramureş (Vişăul-de-Sus). In totul sunt peste 50.000 de suflete de Şvabi în partea nord-estică a ţării, în bună parte catolici. Numărul total al Germanilor din România ar fi cam 758.000 suflete, dintre care mai mult de jumătate (peste 306.000) Şvabi.

Imprăştierea lor este neegală. In Vechiul Regat nu reprezintă nici 1% din întreaga populaţie. In Banat sunt mai numeroşi (cca 24%), apoi în Bucovina (9%), în Transilvania (8%), în Crişana şi Maramureş (5%), în Basarabia (3%), în Dobrogea (1,5%). Sunt mai mulţi în mediul urban (5,3%), ajungând în Banat la 31%, în Bucovina 14%. In mediul rural, pe ţara întreagă abia sunt 3,8% (Banat 22%, Bucovina 8%).

3.— După cum e şi firesc, prin milenara stăpânire a unei părţi din România, **Ungurii** formează partea cea mai însemnată ca mulţime, dintre minoritari, cuprinzând cca 1.300.000 suflete la un loc cu Secuii şi Ciangăii (40% din numărul ungurilor). In mediul rural abia se găsesc 7,1% faţă de totalul Românilor; în cel urban 11,2%.

Ungurii propriu zişi sunt răspândiţi mai mult în ţinuturile dela apus de Carpaţi. Dincoace de Carpaţi puţini se găsesc ca meseriaşi, mai ales în ultimii ani când construcţiile din Bucureşti au luat un mare avânt. Mai toţi zidarii sunt unguri, ca şi mulţi dintre servitori. Mici

aşezări ungureşti se aflau la Huşi ori prin unele oraşe din Bucovina. Majoritatea sunt dincolo de Carpaţi, mai mulţi în oraşe decât la sate. Sunt îngrămădiţi în lungul Someşului şi al Mureşului mijlociu. In Munţii Apuseni, ca şi în Ţara Făgăraşului ori în jud. Caraş, aproape nu există ungur la sate. Dacă se mai ţine socoteală că aproape 20% din totalitatea Ungurilor sunt îngrămădiţi spre graniţa de Vest, se poate deduce că în restul Ardealului ei sunt în slab număr. Afară

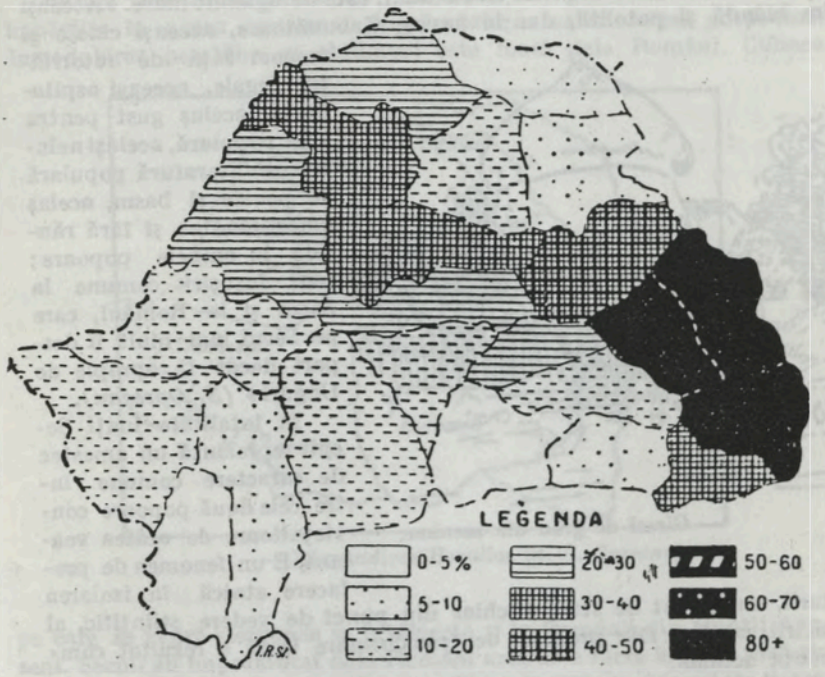

— Repartiţia Ungurilor şi a Secuilor, dincolo de Carpaţi. (d. *S. Manuilă*).

de Secui, n'au un ţinut al lor; sunt resleţiţi în satele intercalate celor româneşti, sau în proporţii restrânse amestecaţi cu Germanii şi Românii. (Feldioara sau Hărman: 50% Români, 44% Saşi, 6% Unguri).

In partea răsăriteană a Ardealului, dar şi pe versantul apusean al Architei, trăiesc S e c u i i. Originea lor este încă învăluită în ceaţa tainii, cu toate studiile făcute chiar de Unguri. Unii îi socot rămăşiţe din năvala Hunilor, alţii Unguri din Pustă aduşi spre apărarea graniţelor împotriva Cumanilor. Au comun cu Ungurii limba, deşi dialectală.

Caracterele lor antropologice, uneori cu pecetia mongolică mai pronunţată decât la Unguri, se apropie şi de tipul Românilor, în special după indicile cefalic (81,45 la Secui, 81,60 la Români, 87,80 la Unguri). Rezultatul cercetărilor sanguine ca şi indicele biologic al Secuilor din Odorhei şi Ciuc arată o mai mare afinitate cu Românii decât cu Ungurii.

Dacă din punct de vedere antropologic pot fi încă discuţiuni, afinitatea sufletească a Secuilor cu Românii este netăgăduit mare. «Aceeaşi fire blândă şi potolită, dar la nevoe răzbunătoare, aceeaşi cinste şi respect faţă de autorităţile legale, aceeaşi ospitalitate, acelaş gust pentru arta populară, aceiaşi neîntrecută literatură populară de poezie şi basm, acelaş umor sănătos şi fără răutate la ambele popoare; sunt însuşiri comune la Secui şi la Români, care pe Secui mai mult îi despart decât îi apropie de Unguri» *(S. Opreanu)*.

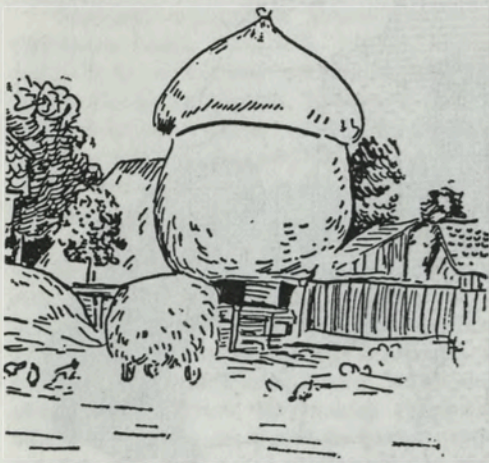

— Girezi de grâu din secuime.

In totalitate luaţi Secuii reprezintă un amestec de caractere comune între cele două popoare convieţuitoare de atâtea veacuri. E un fenomen de prefacere etnică în izolarea naturii, important de studiat chiar din punct de vedere ştiinţific, al formării raselor. Din procesul de transformare lentă a rezultat componenţa actuală.

Ţara Secuilor *(Terra Siculorum)* se întinde pe o suprafaţă cam de 16.000 km², cuprinzând judeţele Ciuc, Odorhei, Trei-Scaune şi în parte Mureş. Numărul Secuilor se socoteşte la vreo 472.000 suflete, deşi în această cifră se cuprind şi mulţi Români secuizaţi.

Nu e nicio îndoială că Secuii au fost colonizaţi peste poporul băştinaş român. Numele de râuri, de munţi au rămas, multe, româneşti dar ungurizate (Megura = Măgura, Putnei fáczak = Faţa Putnei, Obcsina = Obcina). Drumuri şi sate cu numiri româneşti sunt numeroase (Opra utja = Drumul lui Oprea, Putna mezeje = Câmpul Putnei). Nenumărate familii socotite ca secuieşti au nume arhaice româneşti (Kimpian = Câmpean, Olah, Bârsan = Berazán, etc.). Secuizarea s'a făcut mai ales prin biserică şi nu rare ori în chip samavolnic. In multe sate au rămas cimitirile vechi româneşti, deşi biserica a dispărut, iar din ortodocşi Românii au devenit reformaţi. Puţine

comune româneşti aşezate la periferie, s'au păstrat neatinse de prefaceri (Voslobeni la izvorul Mureşului, Bilbor în izolarea munţilor, Săcel singurul din jud. Odorhei, Lunca-de-Jos din defileul Ghimeşului şi Gârciu). E datoria vremurilor de azi de a întoarce îndărăt la obârşia lor etnică pe cei desnaţionalizaţi în decursul veacurilor.

In toate manifestaţiunile lor Secuii arată vădit influenţa Românilor peste care au venit, cu care au trăit în intense relaţiuni, pe care i-au înglobat cu sprijinul administraţiei.

Forma şi arhitectura caselor mai vechi au tipar românesc. Aceeaşi împărţire în «casa mare» cu îngrămădirea zestrei bunei gospodine. Impodobirea pereţilor cu chilimuri este luată dela Români. Culmea

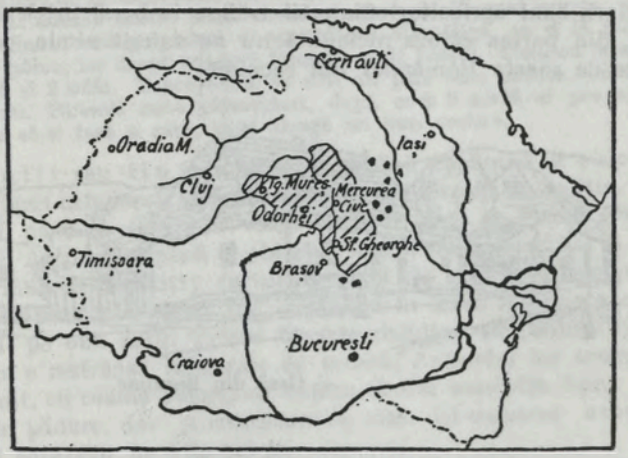

— Răspândirea Secuilor (d. *S. Opreanu*).

pe care se înşiră ştergarele se întâlneşte şi la Românii din Munţii Apuseni. Secuii au împrumutat dela Români arta de a lucra lemnul, materia primă ce domină în uneltele de gospodărie. Porţile mari, crestate bogat, date ca tipice pentru Secui sunt aceleaşi ca şi în Oltenia. Dintre obiceiurile Secuilor la evenimentele mari din viaţa familiei, cele mai multe sunt la fel cu ale Românilor, neobişnuite la Unguri. Pomenile la înmormântări, vorniceii la nuntă, pluguşorul la anul nou ş. a., sunt proprii Românilor de pretutindeni.

O varietate etnică a Secuilor formează C i a n g ă i i. Locuesc mai ales în Moldova, în basinul inferior al Trotuşului, în Ardeal (Ghimeş, Făget, Lunca-de-Jos), ca şi în satele spre răsărit de Braşov între depresiune şi poalele munţilor. Se deosebesc dialectal de Unguri mai mult decât Secuii. Au păstrat religia romano-catolică având la Hălăuceşti lângă Roman şi un seminar pentru pregătirea preoţilor. Aria lor de răspândire în Moldova nu trece de-a-stânga Siretului decât în aşezări răsleţe.

Sunt concentraţi mai ales în jud. Roman (Miclăuşeni, Mirceşti) şi în Bacău (Faraoani). In Putna, Tecuci, Vaslui, Fălciu şi Iaşi (Focuri) nu se află decât puţini, deşi e greu de spus dacă aparţin la Ciangăi sau Unguri.

Cei din Roman şi Bacău sunt oameni voinici, înalţi; vorbesc ungureşte şi sunt catolici; în multe sate (Domneşti-Roman) au rămas catolici dar vorbesc româneşte. E un fenomen invers de cel din secuime. Portul e cam ca al Românilor deosebindu-se prin podoaba capului, la fete, cu împletitura părului în jurul unui cerc cu două « coarne » întoarse spre ceafă. Au catrinţe strâmte, ghete de regulă colorate, cu tocuri înalte. Pălăriile la bărbaţi sunt ca nişte trunchiuri de con. Buni gospodari, buni agricultori Ciangăii trăiesc în bună înţelegere cu Românii, din partea cărora niciodată nu au suferit nimic ce să aducă aminte de soarta Românilor din secuime.

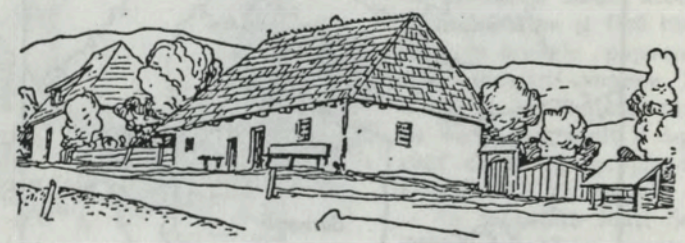

— Casă din Secuime.

4.—Inconjurată din trei părţi de neamul s l a v, România nu putea fi ferită de imigrări slave pe teritoriul ei, mai ales ţinând seamă de politica stăpânitorilor de a slăbi elementul românesc prin toate mijloacele. Rutenii, Slovacii şi Polonii din spre Nord, Ruşii din spre Nord-Est, Sârbii la Sud, au trecut peste actualele graniţi, unii sporadici şi resleţi, alţii înfiltrându-se prin proliferarea câmpului de suprapopulaţie a regiunii din obârşia lor. Neamul slav, socotindu-se Polonii, Rutenii, Slovacii, Ruşii, Cehii, este reprezentat prin 6,3% din întreaga populaţie a României.

Cei mai numeroşi sunt R u t e n i i, rusnaci spre câmpie. In toată ţara abia ajung la un procent de 3,2%, mai mulţi în Bucovina (27,7%), Basarabia (12%) şi Maramureş (1,7%). Mare parte sunt aşezaţi la sate (3,7%), mai puţini în oraşe (1,5%). Infiltraţi din spre Galiţia şi Ucraina, abia se cunoşteau la sfârşitul veacului al XVIII-lea. După ocuparea Bucovinei şi mai târziu a Basarabiei, trecerea lor peste hotare se făcea în mare număr, aşezându-se în nordul Bucovinei în Sepenit şi în Bucovina basarabeană a Hotinului. Infiltrări au avut loc şi mai la Sud, în unele sate din nordul Moldovei, în apropierea vechiului « cordun ».

Aceştia sunt însă emigranţi din Galiţia, chemaţi încă de pe la 1766 de către boieri pentru lucrul pământului. După ocuparea Bucovinei o parte rămân locului (Tureatca, Hreţca din jud. Dorohoi, Salcea, Horodniceni din Botoşani). Numărul creşte cu cei fugiţi din Bucovina chiar după trecerea la Austria de frică să nu fie reclamaţi de către proprietarii din Galiţia, de răul cărora fugiseră.

Sub administraţia austriacă, Rutenii avură parte de mari privilegii; s'au întărit etniceşte. Astăzi se bucură de libertate deplină, ducând unii acţiune împotriva unităţii noastre politice, privirea lor îndreptându-se tot mai mult spre organizările naţionaliste din Polonia.

Se deosebesc de Români chiar unde sunt amestecaţi, prin statura mai scundă, cu părul mai adesea bălan, ochii albăstrui. Au mâinile mai scurte, picioarele mai lungi. Sunt buni gospodari şi agricultori. Mămăliga, ca şi la moldoveni, ţine loc de pâine, iar drept udătură folosesc mult borşul. Casa cu faţa la Sud are o tindă şi 2 odăi. E acoperită cu stuf ori paie bine bătute, cu trepte pe cele 4 muchi. Rutenii sunt gâlcevitori, după cum îi arată şi proverbul lor: «Cine vrea să-şi facă o casă, să-şi aleagă un bun vecin».

Huţulii sau Huţanii se aseamănă ca limbă şi obiceiuri cu Rutenii. Sunt ortodocşi, spre deosebire de cei rămaşi în Galiţia. Locuesc în munţi până în Siret, în valea Sucevei până la Frasin, Breaza şi Cârlibaba. Au păstrat până şi obiceiul vechiu slav patriarhal al familiei. Sunt primitori, cinstiţi; furturi şi bătăi la ei nu se cunosc. Sunt puţin muzicali; în schimb fac crestături în lemn minunate ca şi încondeieri pe ouă roşii. Trăesc în sate risipite, cu drumuri grele. Agricultura e restrânsă la ogoare de secară. Animalul lor scump e un cal mărunt, cu coamă lungă, cu copita foarte sensibilă. Sunt buni lucrători în pădure, dar şi crescători de vite. Işi socotesc averea după numărul capetelor de vite ori oi.

Slovacii mai puţin răspândiţi (0,3% din populaţia întreagă) au venit pe la sfârşitul veacului al XVIII-lea ca lucrători de lemn, atât în regiunea Maramureşului cât şi în Bucovina pe la Hliboca, formând coloniile dela Soloneţul-Nou, Poiana-Miculi. Au rămas ortodocşi, măcar că ţin şi la multe tradiţii.

Ruşii e natural să fie răspândiţi în mic număr în Basarabia (12,3%, faţă de 2,3% în România întreagă) mai mulţi în oraşe (3,4%) decât la sate (2%).

Maloruşii sau Haholii, urmaşii Cazacilor zaporogeni dela gurile Niprului, veniţi după 1775, au rămas prin Dobrogea (Seimeni, Dunavăţ).

Lipovenii (0,2%) sunt împărţiţi în secte religioase (Popovţi, cu popă; Bez-popovţi, fără popă); fugiţi dela gurile Donului din cauza persecuţiilor religioase, au păstrat nu numai tipul etnic curat, dar şi portul original prin coloarea bătătoare la ochi a cămăşilor la bărbaţi, a fustelor şi testemelelor la femei. Ţin la obiceiurile şi limba lor, trimeţând cu greu copiii în grădinile de copii. Marea majoritate stabiliţi pe lângă Dunăre şi deltă se ocupă în deosebi cu pescuitul, în care sunt meşteri. Incontestabilele afinităţi etnice i-au

făcut să fie cu mai multă înlesnire răsfiraţi în Moldova, unde se ocupă cu agricultura şi în special cu «harbuzăriile».

O ramură de Lipoveni, deosebiţi ca sectă sunt Scopiţii aproape în stingere, comercianţi sau birjari în Iaşi, Galaţi, Bucureşti.

Sârbi, Croaţi, Sloveni, trăesc în mic număr (0,3%) prin sudul Torontalului, în acelaşi procent ca şi Polonezii.

5.— Bulgarii se găsesc mai numeroşi în Bugeac şi Dobrogea, deşi nu lipsesc nici în Câmpia muntenească, aici lesne asimilaţi de mulţimea Românilor. Nici nu se mai cunoaşte azi că o mahala întreagă din Ploeşti a fost o colonie de Bulgari.

Cea mai mare parte din Bulgari sunt lucrători iscusiţi ai grădinelor de zarzavat. Unii se întorc toamna îndărăt în ţara lor; alţii rămân locului. Sunt împrăştiaţi oriunde pământul neted şi gras poate fi mai lesne irigat. In 1927 au intrat 2.259 Bulgari, în 1929 peste 3.600, 45% din numărul străinilor imigraţi; au ieşit numai 27%. Sunt şi colonizări de Bulgari, numiţi însă Sârbi, la apus de Olt, aduşi de Ruşi din Rumelia.

Mai numeroşi sunt Bulgarii în Bugeac, veniţi în diferite rânduri, aduşi de Ruşi, ca urmare a luptelor lor cu Turcii în Peninsula Balcanică. Un val s'a întins la sfârşitul veacului al XVIII-lea, altul mai puternic la începutul veacului al XIX-lea, socotiţi de populaţia băştinaşă drept «Bulgari noui». Au ocupat satele părăsite de Tătari dinspre Leova, şi judeţele Cahul, Ismail, Cetatea-Albă. Bolgrad este şi azi centrul lor principal. Mare parte dintre aceştia au rămas în Basarabia; alţii au trecut îndărăt Dunărea, aşezându-se şi în Dobrogea.

Şi la aceşti bulgari se disting trei faze în aşezarea lor.

Prima până 'n 1828, apar sporadic, Bulgari fugiţi din Basarabia. Marile imigrări cad în vremea războaielor ruso-turce (1828—1877). In ultima perioadă (1877—1913) cele două judeţe sudice ale Dobrogei au fost intens colonizate ca apărare de graniţă.

Numărul satelor ocupate de Bulgari scad, în Dobrogea, dinspre Nord către Sud. In Tulcea se găsesc (1928) ceva peste 28.000 (16%); în Constanţa numai 22.000 (9%). Mai numeroşi sunt în Durostor (40.000 = 38%) şi aproape 50.000 (40%) în Caliacra; în total nu se află nici un sfert (24%) din populaţia Dobrogei întregi cu 41% Români.

Atât cifrele cât mai ales chipul cum au ajuns Bulgarii în Dobrogea arată cât de şubredă este aţâţarea mereu înteţită a iridentei bulgare în chestiunea problemei dobrogene. Numărul total al Bulgarilor faţă de populaţia românească, abia se ridică la 2% (Dobrogea 23%, Basarabia 5,7%), în mediul rural mai numeroşi (2,2%) decât în cel urban (1,2%). In mai mare număr se află în două judeţe din sudul Dobrogei.

6.— Trecutul istoric mai e reprezentat prin Tătari şi Turci. Cei dintâiu (0,1%), din an în an sunt în regresiune. Se întâlnesc sau în Bugeac sau în stepele dobrogene. După pacea din 1775 Tătarii din

Bugeac sunt slăbiţi ca număr. Incă mai înainte o parte din ei trece în Dobrogea, unde mai vin în timpul războiului Crimeei. Se găsesc în sate rezleţe din judeţul Constanţa; abia se mai numără câteva mii.

Satele tătăreşti se recunosc lesne prin casele neîmprejmuite, bordeie lutuite cu pereţii ceva mai ridicaţi, acoperite cu stuh sau pământ. Niciun pom nu umbreşte satul. Hambarele au rămas tot gropi săpate în pământ, netezite pe dinăuntru, reminiscenţa vremurilor când rodul ogoarelor se ascundea de răul năvălirilor. Tătarii sunt paşnici; şi-au păstrat încă portul şi obiceiurile.

T u r c i i (0,9%), îngrămădiţi în sudul Dobrogei mai puţini în Nord (Măcin, Babadag), sunt pe cale de a se expatria. Numărul Tătarilor şi al Turcilor la un loc nu ating 170.000, ceva mai mult de 20% din populaţia Dobrogei întregi. Turcii din Adakaleh au fost colonizaţi de pe vremea împărătesei *Maria Tereza*.

La acest din urmă neam trebuesc socotiţi G ă g ă u ţ i i (0,6%), aflaţi în sate răzleţe din sudul Dobrogei şi puţini în Bugeac. Asupra originii lor domină taina. Sunt socotiţi drept Turci creştinizaţi.

7.— A r m e n i i în regresiune (0,1%), reprezintă urmele vechilor aşezări de comercianţi, intermediarii între Occident şi Orient. Venirea lor în ţară în orice caz e sigură din veacul al XV-lea. Majoritatea s'au aşezat în Moldova (Botoşani, Iaşi, Roman, Focşani), în Bucovina (Suceava, Gura-Humorului); prin veacul al XVII-lea au trecut în Transilvania, cu centrul în Dumbrăveni, Gherla, Gheorgheni. Reprezintau o forţă activă în comerţul ţării, concurând pe Evrei. Cei din Ardeal au rămas buni negustori până azi. Majoritatea celor din Vechiul Regat au părăsit comerţul şi chiar agricultura, în care erau reputaţi ca buni gospodari. Majoritatea au apucat calea profesiunilor libere. Bisericile lor vechi rămân încetul cu încetul pustii; majoritatea Armenilor s'a românizat sau maghiarizat, devenind unii catolici, deosebindu-se doar că leturghia se ceteşte în limba armeană şi preoţii au voe să miruie. Un nou slab val de imigrare din Armenia apăsată a întărit după războiu colonia armenească din Bucureşti sau porturile dunărene.

G r e c i i în număr restrâns (0,1%) mai ales în porturi (0,6%) se ocupă cu negoţul. Sunt veniţi din Grecia, mai puţini rămaşi din vremea Fanarioţilor, cari în mare parte s'au românizat complet.

Ţ i g a n i i constituesc alt element etnic destul de numeros (1,5%). Mulţi au rămas nomazi, aşezându-şi şatrele când într'un loc când în altul; din cauza aceasta este greu de făcut numărătoarea lor. Unii sunt căldărari ori lingurari, seminomazi, stabiliţi mai mult lângă păduri. Parte din ei, odată robii mănăstirilor, s'au stabilit prin satele din preajma acestora. Ţiganii mahomedani, în port deosebiţi de ceilalţi, sunt restrânşi în Dobrogea.

10.— E v r e i i devin tot mai numeroşi (4%). Puţini din ramura

spaniolă, cei mai mulţi reprezintă înfiltrarea Evreilor din Galiţia, Polonia şi Podolia.

Până la *Vasile Lupu* nu se face nicio constatare de Evrei în Principate. Pe vremea lui *Petru Şchiopu* Evreii poloni pătrund în Moldova şi cumpără vite pentru Dansca şi chiar Anglia. Mulţi se furişau în mic număr de prin Basarabia, ca vânzători de «holercă», mai puţini ca breslaşi. Mai târziu au intrat în mai mare număr, mai compact. Orice măsură de represiune asupra lor în Galiţia şi Rusia, avea drept urmare o nouă emigrare în Moldova. 20.000 Evrei poloni isgoniţi de guvernul rusesc stăteau gata în 1816 să năvălească în Moldova. In Muntenia înaintează individual. Când este o încercare de a pătrunde mai mulţi, la începutul veacului al 19-lea, Marele Spătar *Alex. Ghica* se opune cu îndârjire.

După războiu numărul Evreilor creşte; în Maramureş, Bucovina, nordul Ardealului şi mai ales Basarabia se găseau toleraţi, ori aduşi de stăpânitorii vremurilor pentru a slăbi elementul de baştină. Şi astăzi se strecoară peste frontierele nordice, clandestin, mai ales individual.

Distribuţia lor după densitate e în raport cu izvorul nesecat de unde au venit în mai mare număr.

Sunt îngrămădiţi mai mult la oraşe (13,6%) decât la sate (1,6%). Mulţi sunt în nordul ţării. Sighetul Marmaţiei are peste 60% Evrei, ca şi în Nordul Moldovei (Herţa, Mihăileni peste 60%). In Basarabia există orăşele (Mărculeşti) formate exclusiv din Evrei, aşezate ca în focarul unor oglinzi concave faţă de satele moldoveneşti care le aduc produsul muncii lor. Numeroşi sunt în Maramureş (6%), Bucovina (11%) la oraşe mai ales (30%), în Basarabia (7%), ca şi în Moldova până la Galaţi. In Ardeal pentru întâia oară se face menţiunea Evreilor în veacul al XVI-lea. Azi sunt răspândiţi în mare număr cam până la Dej. Numărul lor se împuţinează către Sud restrânşi mai mult în oraşe. Dacă în Moldova ajung până la 6,5% din populaţie (23,1% în oraşe), în Muntenia sunt 2%, iar în Oltenia se găsesc abia 0,2%. In Oltenia, cu popor negustoros, nu erau decât vreo 16 Evrei în 1734—35, 340 în 1831, niciunul în Gorj ori Vâlcea. In 1899 se numără 4.577, apărând pentru prima oară la sate.

Ocupaţia Evreilor la început era negustoria şi meseria; azi stăpânesc industria, comerţul şi finanţele. In jud. Botoşani 70% dintre meseriaşi sunt Evrei, în Dorohoi şi Baia 66% dintre comercianţi. Cu încetul însă au pătruns şi în profesiunile libere (avocaţi, medici, dar mai ales ziarişti), ajungând şi funcţionari (profesori, judecători).

In Maramureş nu numai că ocupă mijlocul satului (Borşa), dar se urcă la munte, la stână, ca ciobani, dar mai ales ca arendaşii oilor şi vitelor româneşti, controlând fabricarea brânzei «cuşăr».

Deşi se bucură de o deplină libertate de acţiune şi mai ales în scris, totuşi mulţi dintre ei întreţin în străinătate o necontenită agitaţie împotriva neamului şi a Statului român. Se găsesc şi reprezentanţi ai neamului evreesc cari şi-au căpătat loc de cinste în literatură *(Ronetti-Roman)*, în filologie şi folklor *(A. Tiktin, Gaster, Şăineanu. I. Candrea)* sau în popularizarea ştiinţei *(I. Baraş)*. Unii au lăsat însemnate danii Universităţii din Bucureşti *(Hillel, Halfon)* ori Academiei Române *(M. Elias, Arie)*.

LITERATURA

1. BANU G. DR., *Populația României pe naționalități.* Ig. Soc., V, Buc. 1935. ISTRATE N., *Statistica naționalităților.* B. S. G., XLIX, Buc. 1930. GHEORGHIU N., *Populația ținuturilor românești de peste munți.* B. S. G., XLI, Buc. 1923. IORGA N., *Histoire des roum. de Transylv.* Buc. 1915. MANUILĂ S., *Românii și revizionismul.* Arh. Inst. Soc., XII, Buc. 1934. MANCIULEA S., *Infiltrații de populații străine în Banat.* B. S. G., XLVI, Buc. 1927.
MARTONNE E. DE, *Essai de carte ethnogr. des pays roumains.* Ann. d. Geogr. Paris 1920. MEHEDINȚI S., *Vechimea poporului român în legătură cu elementele alogene.* Buc. 1924. NĂSTASE G., *Peuce.* B. S. G. Buc. 1933. NISTOR I, *Istoria Basarabiei.* Cernăuți 1923. G. VĂLSAN, *Românii locuiau Delta în veac. XV.* B. S. G. Buc. SEIȘANU R., *Dobrogea.* Buc. 1928.
2. GAUSS P., *Das Buch vom deutschen Volkstum.* Leipzig. Brockhaus, 1935. MÜLLER-LANGENTHAL, *Die Geschichte uns. Volkes.* Brașov 1932.
KRAÜTER FR., *Germanii din Banat.* Transilvania jub. Buc. 1929.
SCHERHANFER A., *Șvabii sătmăreni și bihoreni, precum și Germanii din Maramureș.* Transilv. jub. Buc. 1929.
TEUTSCH, *Gesch. d. sieb. Sachsen.* Brașov 1883.
VERGEZ-TRICOM G., *La population du Banat.* L'ethnogr. Paris, 1927.
3. RĂMNEAȚU P. DR., *Origine ethnique des Seklers de Transylvanie.* Rev. d. Transylv. Cluj 1935. POPA-LISSEANU G., *Secuii și secuizarea Românilor.* Buc. 1932. OPREANU S., *Țara secuilor.* L. I. G., Cluj, III Cluj 1927. IDEM, *Săcuizarea Românilor prin religie.* Astra, Cluj 1927. IDEM, *Contrib. la toponimia din ținutul Săcuilor.* L. I. Gr., Cluj, II. Cluj 1926. NĂSTASE G., *Ungurii din Moldova.* Arh. Basarab. Chișinău 1935.
CHINDEA TH., *Contr. la ist. românilor din Giurgeul-Ciucului.* Gheorgheni 1930. ROSETTI R., *Despre Unguri.* Ac. Rom. M. S. It. Buc. 1905. MALONYAY DEZSÖ, *A Magyar nép művészete.* 2 Vol. Budapest 1907 și 1909. CIOCAN I. N., *Creștinii catolici jud. Roman.* Roman 1924.
4. NISTOR I., *Românii și Rutenii în Bucovina.* Buc. 1913. RELI C., *Amintiri dintr'un castel pe Nistru,* Cartea Rom. Buc. 1926. MIHĂILESCU V., *Infiltrația ruteană în Bucovina.* B. S. Gr., XLII. Buc. 1923. HOLBAN TH., *Rușii în România.* Viața basar. III. Chișinău 1934. HORDAS A. *Românii rutinizați din Bucovina.* Graiul Rom. 1930.
5. ARBORE AL., *Așezările Bulgarilor.* Arh. Dobrogei, I. Buc. 1918. IDEM, *Informații etnogr. și mișcări de populație în Basarabia sud. și Dobrogea.* An. Dobr., X, Cernăuți 1929.
BRĂTESCU C., *Populația Dobrogei.* An. Dobr., IX, Buc. 1928.
ORDEANU I., *Bulgarii din Românie* [illegible] 1928.
— *B*
6. ARBORE [illegible] *Dobrogea.*
An. I [illegible] *brogea și*
sudul [illegible] *nsemnări*
d. tat
CIACI
7. IORGA N. [illegible])13.
— *Re*
8. IORGA N. [illegible] T., *Oie-*
ritul i

100 lei

MICA BIBLIOTECĂ ROMÂNEASCĂ

I. SIMIONESCU

POPORUL ROMÂN

NOUA GAZETA TRANSILVANA